

RAFAŁ DONICA

FRANKENSTEIN

100 LAT W KINIE

Rafał Donica

FRANKENSTEIN

100 LAT W KINIE

e-bookowo.pl
wydawnictwo internetowe

Okładka
Arkadiusz Bielak

Redakcja
Rafał Donica

© Copyright by Rafał Donica, 2016
© Copyright for this edition by e-bookowo, 2016

Wydanie II
Published in Poland
ISBN 978-83-7859-669-1

Wydawnictwo e-bookowo
A3M Agencja Internetowa
Będzin 42-500
ul. Zawale 24
www.e-bookowo.pl

Opowieść, która budziła taką grozę, w oczach zwyczajnych ludzi mogła być tylko szaleństwem. Bo istotnie, czy istniał prócz mnie, jego twórcy, ktoś taki, kto by uwierzył, nie przekonawszy się na własne oczy, w istnienie tego żywego pomnika pychy i ślepej ignorancji, który bez skrpułów puściłem w świat?

Fragment powieści Mary Shelley „Frankenstein”

Od autora

Zapraszam do lektury opisów i analiz filmów, poświęconych najśłynniejszej postaci, jaką znało kino grozy. Mam nadzieję, że ten bogaty, wypełniony informacjami i ciekawostkami zbiór, przypadnie Ci, drogi Czytelniku, do gustu, a wyprawa podążająca śladami Frankensteina przez ponad sto lat jego obecności w kinie, będzie dla Ciebie równie fascynującą przygodą, jaką była dla mnie. Niech ta książka będzie wskazówką, jak odnaleźć się w rozległym uniwersum Frankensteina, i przewodnikiem po gęstwinie filmowych adaptacji słynnej powieści Mary Shelley, niekiedy bardzo egzotycznych, bo powstałych w różnych zakątkach naszego globu. Niniejsza książka jest efektem siedmioletniej pracy badawczej, dziesiątek godzin spędzonych na szukaniu filmów i setek przeznaczonych na ich obejrzenie i analizowanie. Monografii tak słynnej postaci, jaką jest Frankenstein, nie dało się napisać bez korzystania z przepastnych zasobów internetu oraz bogatej bibliografii mu poświęconej. Przez nagromadzenie informacji ze źródeł maści wszelakiej, faktów i ciekawostek na temat Frankensteina, których dowiadywałem się przez ostatnie lata od filmoznawców i fascynatów postaci Frankensteina, mnogości przywołanych filmów, których nie jestem nawet w stanie zliczyć, niniejsza książka sama w sobie zaczęła przypominać potwora poskładanego z kawałków różnego pochodzenia. O ogromie czasu i energii, jaka została włożona przeze mnie w powstanie „Frankensteina 100 lat w kinie” niech świadczy myśl, która kołatała się w mojej głowie pod koniec prac nad książką, a która brzmiała mniej więcej tak: „Gdybym zabierając się za pisanie wiedział, z jak rozległym uniwersum, z jak gigantyczną, niemal nieskończoną materią przyjdzie mi się mierzyć, nigdy bym się tego nie podjął.”

Zapraszam na wyprawę przez ponad sto lat kina, które zmieniało się wraz z Frankensteinem, a Frankenstein wraz z nim. Na wyprawę śladami *szkaradnego potomstwa* Mary Shelley. Dowiedcie się tu wszystkiego, co chcielibyście wiedzieć o Frankensteinie, ale baliście się zapytać.

SPIS TREŚCI

Wstęp	9
1. Powieść Mary Shelley 1818 r.	16
1.2 Wiktor Frankenstein - charakterystyka	24
1.3 Monstrum - charakterystyka	29
2. Frankenstein w teatrze 1823, 1826 i 1927 r.	31
3. Frankenstein pierwszy raz w kinie: „Thomas Edison’s Frankenstein” reż. J. Searle Dawley, 1910 r.	33
4. Filmy Universal Pictures z Borisem Karloffem w roli monstrum 1931-1939 r.	
4.1 Boris Karloff - „Frankenstein” reż. James Whale, 1931 r.	35
4.2 Boris Karloff - „Naręczona Frankensteina” reż. James Whale, 1935 r.	46
4.3 Boris Karloff - „Syn Frankensteina” reż. Rowland V. Lee, 1939 r.	51
5. Filmy Universal Pictures - następcy Borisa Karloffa	
5.1 Lon Chaney Jr. - „Duch Frankensteina” reż. Erle C. Kenton, 1942 r.	55
5.2 Bela Lugosi - „Frankenstein spotyka Człowieka-wilka” reż. Roy William Neill, 1943 r.	58
5.3 Glenn Strange - „Dom Frankensteina” reż. Erle C. Kenton, 1944 r.	61
6. Śmierć i odrodzenie monstrum w filmach Universal Pictures	64
7. Pozostałe filmy z lat 1910-1950	
„Life Without Soul” reż. Joseph W. Smiley, 1915 r.	66
„Mostro di Frankenstein, II” reż. Eugenio Testa, 1921 r.	66
W latach 1910-1950 Frankenstein pojawił się również w:	67
8. Lata 50.-70. XX wieku – Filmy z wytwórni Hammer	
8.1 „Przekleństwo Frankensteina” reż. Terence Fisher, 1957 r.	68
8.2 „Zemsta Frankensteina” reż. Terence Fisher, 1958 r.	71
8.3 „Zło Frankensteina” reż. Freddie Francis, 1964 r.	74
8.4 „Frankenstein stworzył kobietę” reż. Terence Fisher, 1967 r.	78
8.5 „Frankenstein musi zginąć” reż. Terence Fisher, 1969 r.	81
8.6 „Horror Frankensteina” reż. Jimmy Sangster, 1970 r.	84
8.7 „Frankenstein i potwór z piekła” reż. Terence Fisher, 1974 r.	87
9. Lata 70. XX wieku	
9.1 „Ciało dla Frankensteina” reż. Paul Morrissey, Antonio Margheriti, 1973 r.	90
9.2 „Frankenstein: Prawdziwa historia” (TV) reż. Jack Smight, 1973 r.	92
9.3 „Młody Frankenstein” reż. Mel Brooks, 1974 r.	94
10. Pozostałe filmy z lat 1951-1979	
„I Was a Teenage Frankenstein” reż. Herbert L. Strock, 1957 r.	99
„Frankenstein-1970” reż. Howard W. Koch, 1958 r.	99
„Frankenstein’s Daughter” reż. Richard E. Cunha, 1958 r.	100
„Tales of Frankenstein” (TV) reż. Curt Siodmak, 1958 r.	101
„Kiss Me Quick” reż. Bethel Buckalew, 1964 r.	102
„Frankenstein Meets the Spacemonster” reż. Robert Gaffney, 1965 r.	102
„Frankenstein Conquers the World” reż. Ishirō Honda, 1965 r.	103
„Jesse James Meets Frankenstein’s Daughter” reż. William Beaudine, 1966 r.	104
„Dracula vs. Frankenstein” reż. Al. Adamson, 1971 r.	105
„Lady Frankenstein” reż. Mel Welles, 1971 r.	106
„La maldición de Frankenstein” reż. Jesus Franco, 1972 r.	107
„Frankenstein ’80” reż. Mario Mancini, 1972 r.	107
„Santo vs. la hija de Frankenstein” reż. Miguel M. Delgado, 1972 r.	108
„Blackenstein” reż. William A. Levey, 1973 r.	109
„Wide World Mystery: Frankenstein part 1 & 2” (TV) reż. Glenn Jordan 1973 r.	110
„Santo y Blue Demon contra doctor Frankenstein” reż. Miguel M. Delgado, 1974 r.	111
„Frankenstein’s Castle of Freaks” reż. Dick Randall, 1974 r.	112
„Monster and the Maiden” (K) reżyser i rok produkcji nieznane	112
„Frankenstein and the Naughty Nurse” (K) reżyser i rok produkcji nieznane	112
„Victor Frankenstein” („Terror of Frankenstein”) reż. Calvin Floyd, 1977 r.	113
W latach 1951-1979 Frankenstein pojawił się również w:	114
11. Lata 80. XX wieku	
11.1 „Frankenweenie” (K) reż. Tim Burton, 1984 r.	117
11.2 „Oblubienica Frankensteina” reż. Franc Roddam, 1985 r.	119
12. Lata 90. XX wieku	
12.1 „Frankenstein” (TV) reż. David Wickes, 1992 r.	123
12.2 „Mary Shelley’s Frankenstein” reż. Kenneth Branagh, 1994 r.	125
13. Pozostałe filmy z lat 1980-1999	
„Kyofu densetsu: Kaiki! Furankenshutain” (TV) reż. Yugo Serikawa, 1981 r.	131
„Frankenstein 90” reż. Alain Jesua, 1984 r.	132

„Frankenstein’s Great Aunt Tillie” reż. Myron J. Gold, 1984 r.	133
„Frankenstein Punk” (K) reż. Eliana Fonseca, Cao Hamburger, 1986 r.	133
„Frankenstein General Hospital” reż. Deborah Sahagun, 1988 r.	134
„Frankenhooker” reż. Frank Henenlotter, 1990 r.	135
„Frankenstein” (A) (V) reż. Douglas Richard, 1991 r.	136
„Rasuto Furankenshutain” reż. Takeshi Kawamura, 1991 r.	137
„Frankenstein: Studenckie lata” (TV) reż. Tom Shadyac, 1991 r.	138
„Runaway Brain” (A) (K) reż. Chris Bailey, 1995 r.	139
„Mój przyjaciel potwór” reż. Fred Olen Ray, 1998 r.	140
„Lust for Frankenstein” (V) reż. Jesus Franco, 1998 r.	141
„Frankenstein Reborn!” reż. David DeCoteau, 1998 r.	141
„Rock’n’Roll Frankenstein” reż. Brian O’Hara, 1999 r.	142
W latach 1980-1999 Frankenstein pojawił się również w:	143
14. Lata 2000-2009	
14.1 „Frankenstein” (TV) reż. Kevin Connor, 2004 r.	145
14.2 „Frankenstein” (TV) reż. Marcus Nispel, 2004 r.	148
14.3 „Frankenstein” (TV) reż. Jed Mercurio, 2007 r.	156
15. Lata 2010-2015	
15.1 „Frankenweenie” (A) reż. Tim Burton, 2012 r.	158
15.2 „The Frankenstein Theory” reż. Andrew Weiner, 2013 r.	161
15.3 „Army of Frankensteins” reż. Ryan Bellgardt, 2013 r.	163
15.4 „Frankenstein’s Army” reż. Richard Raaphorst, 2013 r.	165
15.5 „Ja, Frankenstein” reż. Stewart Beattie, 2014 r.	168
15.6 „Victor Frankenstein” reż. Paul McGuigan, 2015 r.	171
16. Pozostałe filmy z lat 2000-2015	
„Boltneck” reż. Mitch Marcus, 2000 r.	175
„Frankenthumb” (A) (K) (V) reż. David Bourla, 2002 r.	176
„Dracenstein” (A) (K) reż. Bill Flowers, Tom Priestley, 2005 r.	177
„Gruesomestein’s Monsters: The Worst Date” (A) (S) reż. Mark Ackland, Riccardo Durante, 2005 r.	178
„Frankenstein vs. the Creature From Blood Cove” reż. William Winckler, 2005 r.	178
„Frankenstein, Or: The Modern Prometheus” (A) (K) (V) reż. Mark Jowett, 2007 r.	179
„Frankenstein Reborn” (TV) reż. Leigh Scott, 2005 r.	179
„Igor” (A) reż. Anthony Leondis, 2008 r.	180
„Frankenhood” reż. Blaxwell Smart, 2009 r.	181
„The Frankenstein Syndrome” reż. Sean Tretta, 2010 r.	182
„Chillerama: The Diary of Anne Frankenstein” reż. Adam Green, 2011 r.	183
W latach 2000-2015 Frankenstein pojawił się również w:	184
17. Wokół mitu 1986-1998 r.	
17.1 „Gotyk” reż. Ken Russell, 1986 r.	188
17.2 „Nawiedzone lato” reż. Ivan Passer, 1988 r.	191
17.3 „Frankenstein wyzwolony” reż. Roger Corman, 1990 r.	193
17.4 „Bogowie i potwory” reż. Bill Condon, 1998 r.	196
17.5 „The Frankenstein Chronicles” (S) reż. Benjamin Ross, 2015 r.	200
18. Drużyna potworów 1945-2015 r.	
18.1 „Dom Drakuli” reż. Erle C. Kenton, 1945 r.	202
18.2 „Abbott i Costello spotykają Frankensteina” reż. Charles Barton, 1948 r.	204
18.3 „Mad Monster Party?” (A) reż. Jules Bass, 1967 r.	207
18.4 „Łowcy potworów” reż. Fred Dekker, 1987 r.	209
18.5 „The Creeps” reż. Charles Band, 1997 r.	211
18.6 „Van Helsing” reż. Stephen Sommers, 2004 r.	213
18.7 „Hotel Transylwania” (A) reż. Genndy Tartakovsky, 2012 r.	216
18.8 „Dom grozy” sezon 1 (S) pomysł John Logan, 2014 r.	218
18.9 „Hotel Transylwania 2” (A) reż. Genndy Tartakovsky, 2015 r.	221
18.10 „Dom grozy” sezon 2 (S) pomysł John Logan, 2015 r.	223
19. Drużyna potworów - pozostałe filmy 1954-2015 r.	
„Haram Alek” reż. Essa Karama, 1954 r.	225
„Frankenstein: El vampiro y compania” reż. Benito Alazraki, 1962 r.	225
„House on Bare Mountain” reż. Lee Frost, 1962 r.	226
„Los Monstrous del terror” reż. Fregonese, Meichsnera, Demicheli, 1970 r.	226
„Dracula contra Frankenstein” reż. Jesus Franco, 1972 r.	227
„Son of Dracula” reż. Freddie Francis, 1974 r.	227
„The Halloween That Almost Wasn’t” (K) (TV) reż. Bruce Bilson, 1979 r.	227
„Buenas noches, señor monstruo” reż. Antonio Mercero, 1982 r.	228
„Transylwania 6-5000” reż. Rudy De Luca, 1985 r.	228
„Aullido del diablo, El” reż. Paul Naschy, 1987 r.	229
„Teta” (S) reż. Juraj Jakubisko, 1987 r.	229

„Gabinet figur woskowych” reż. Anthony Hickox, 1988 r.	229
„Tom & Jerry Tales” odc. „Monster Con” reż. T.J. House, 2007 r.	230
„Stan Helsing” reż. Bo Zenga, 2009 r.	230
„House of the Wolf Man” reż. Eben McGarr, 2009 r.	231
„Mary Shelley’s Frankenhole” (A) (S) reż. Duke Johnson, David Tuber, 2010 r.	231
„The United Monster Talent Agency” (K) reż. Gregory Nicotero, 2010 r.	231
„Monster Brawl” reż. Jesse T. Cook, 2011 r.	232
„Ultimate Spider-Man: Howling Commandos” reż. Phillip Pignoti, 2013 r.	232
Drużyna potworów pojawiła się również w:	234
20. Frankenstein w reklamie 1971-2015 r.	236
21. Nawiązania, parodie, przykłady wykorzystania mitu Frankensteina i wizerunku monstrum 1932-2015	243
„The Old Dark House” reż. James Whale, 1932 r.	244
„Boo” (K) reż. Albert DeMond, 1932 r.	244
„Betty Boop’s Penthouse” (A) (K) reż. Dave Fleischer, 1933 r.	245
„Mickey Mouse Gala Premiere” (A) (K) reż. Burt Gillett, 1933 r.	245
„Niewidzialny człowiek” reż. James Whale, 1933 r.	245
„Toyland Premiere” (A) (K) reż. Walter Lantz, 1934 r.	246
„One in a Million” (K) reż. Sidney Lanfield, 1936 r.	246
„Porky’s Road Race” (A) (K) reż. Frank Tashlin, 1937 r.	246
„Sabotaż” reż. Alfred Hitchcock, 1942 r.	246
„Frankenstein’s Cat” (A) (K) reż. Mannie Davis, 1942 r.	247
„Arszenik i stare koronki” reż. Frank Capra, 1944 r.	247
„The Monster Maker” reż. Sam Newfield, 1944 r.	247
„Blue Skies” reż. Mark Sandrich, 1946 r.	248
„Bubble & Squeek” (K), 1948 r.	248
„Milczenie morza” reż. Jean-Pierre Melville, 1949 r.	248
„Gabinet figur woskowych” reż. Andre De Toth, 1953 r.	249
„Białe Boże narodzenie” reż. Michael Curtiz, 1954 r.	249
„Naręczona potwora” reż. Edward D. Wood Jr., 1955 r.	249
„The Colossus of New York” reż. Eugène Lourié, 1958 r.	249
„Nie wierzcie bliźniaczkom” reż. David Swift, 1961 r.	250
„Lolita” reż. Stanley Kubrick, 1962 r.	250
„Dr. Devil and Mr. Hare” (A) reż. Robert McKimson, 1964 r.	250
„The Munsters” (S), 1964-66 r.	251
„Casino Royale” reż. Richard Talmadge, 1967 r.	251
„Żółta łódź podwodna” (A) reż. George Dunning, 1968 r.	251
„The Inspector” odc. „Transylvania Mania” (A) (S) reż. Gerry Chiniquy, 1968 r.	251
„Latający Cyrk Monty Pythona” (S) sezon 1. odcinek 6., 1969 r.	252
„Wszystko, co chcielibyście wiedzieć o seksie...” reż. Woody Allen, 1972.....	252
„Duch roju” reż. Victor Erice, 1973 r.	253
„Baba Yaga” reż. Corrado Farina, 1973 r.	253
„A jednak żyje” reż. Larry Cohen, 1974 r.	254
„Lisztomania” reż. Ken Russell, 1975 r.	254
„Tommy” reż. Ken Russell, 1975 r.	255
„Wyścig śmierci 2000” reż. Paul Bartel, 1975 r.	255
„Powrót Różowej Pantery” reż. Blake Edwards, 1975 r.	255
„The Rocky Horror Picture Show” reż. Jim Sharman, 1975 r.	256
„The Incredible Hulk” (S) reż. Kenneth Johnson, 1977 r.	256
„Allegro non troppo” reż. Bruno Bozzetto, 1977 r.	257
„Arabela” odc. 12 „Pomoc gołębicy” (S), reż. Václav Vorlíček, 1979 r.	257
„007: Moonraker” reż. Lewis Gilbert, 1979 r.	257
„The Muppets Go to the Movies” reż. Peter Harris, 1981 r.	258
„The Funhouse” reż. Tobe Hooper, 1981 r.	258
„Łowca androidów” reż. Ridley Scott, 1982 r.	258
„Drużyna A: Steel” (S) reż. Gilbert M. Shilton, 1983 r.	259
„Prezent pod choinkę” reż. Bob Clark, 1983 r.	260
„Rhinestone” reż. Bob Clark, 1984 r.	260
„Terminator” reż. James Cameron, 1984 r.	260
„Maska lwa” reż. Peter Bogdanovich, 1985 r.	261
„Lepiej umrzeć” reż. Savage Steve Holland, 1985 r.	261
„Dziewczyna z komputera” reż. John Hughes, 1985 r.	261
„Krótkie śpięcie” reż. John Badham, 1986 r.	262
„Deadly Friend” reż. Wes Craven, 1986 r.	262
„Piątek trzynastego VI. Jason żyje” reż. Tom McLoughlin, 1986 r.	263
„The Vindicator” reż. Jean-Claude Lord, 1986 r.	264
„RoboCop” reż. Paul Verhoeven, 1987 r.	264

„Bliźniacy” reż. Ivan Reitman, 1988 r.	265
„Zemsta zombie” reż. S. William Hinzman, 1988 r.	265
„Powrót zabójczych pomidorów” reż. John De Bello, 1988 r.	265
„Shocker” reż. Wes Craven, 1989 r.	265
„Gremliny 2” reż. Joe Dante, 1990 r.	266
„Bride of Re-Animator” reż. Brian Yuzna, 1990 r.	266
„Return From Death” reż. Joe D’Amato, 1991 r.	268
„The Simpsons: Treehouse of Horror” (A) (S) reż. Jim Reardon, 1991 r.	268
„Terminator 2: Dzień sądu” reż. James Cameron, 1991 r.	268
„Power Rangers” odc. 26 „Maskarada” (S) reż. Robert Hughes, 1993 r.	269
„Ace Ventura: Psi detektyw” reż. Tom Shadyac, 1994 r.	269
„Ed Wood” reż. Tim Burton, 1994 r.	269
„Urodzeni mordercy” reż. Oliver Stone, 1994 r.	270
„Człowiek ciemności 2: Powrót Duranta” (V) reż. Bradford May, 1995 r.	270
„Casper” reż. Brad Silberling, 1995 r.	271
„Gatunek” reż. Roger Donaldson, 1995 r.	271
„9 miesięcy” reż. Chris Columbus, 1995 r.	271
„Ostry dyżur: Duchy” s. 3 odc. 5 (S) reż. Richard Thorpe, 1996 r.	272
„Opowieści z Krypty: Trzecia świnka” s. 7 odc.13 (A) (S) reż. Kopp, Ventura, 1996 r.	272
„Tesis” reż. Alejandro Amenábar, 1996 r.	273
„Franklin i Święto duchów” (A) (K), 1997 r.	273
„Batman i Robin” reż. Joel Schumacher, 1997 r.	273
„Z Archiwum X: Post Modern Prometheus” (S) reż. Chris Carter, 1997 r.	274
„Con Air - Lot skazańców” reż. Simon West, 1997 r.	274
„Full Metal Yakuza” reż. Takashi Miike, 1997 r.	275
„Frankenstein and Me” reż. Robert Tinnell, 1997 r.	275
„Mali żołnierze” reż. Joe Dante, 1998 r.	276
„Halloweentown” (TV) reż. Duwayne Dunham, 1998 r.	276
„Pi” reż. Darren Aronofsky, 1998 r.	276
„Wszyscy kochają Raymonda” (S) pomysł Phillip Rosenthal, 1998 r.	277
„Buffy” sezon 2. odcinek 2. (S) reż. Tucker Gates, 1999 r.	277
„Buffy” sezon 4. odcinek 4. (S) reż. Tucker Gates, 1999 r.	278
„Celebrity Deathmatch” (S) (A) pomysł Eric Fogel, Gordon Barnett, 1999 r.	278
„Mystery Men” reż. Kinka Usher, 1999 r.	278
„Winnie the Pooh: Franken Pooh” (A) (K) (V), 1999 r.	279
„Super tata” reż. Dennis Dugan, 1999 r.	279
„Ghost Dog: Droga Samuraja” reż. Jim Jarmusch, 1999 r.	279
„SpongeBob KanciastoPorty” s. 1 odc. 13: „BojacoPorty” (A) (S) r. Stephen Hillenburg, 1999 r.	280
„Komiczny Odcinek Cykliczny: Tajna broń Doktora Drunkensteina” (K) (TV) 1999 r.	280
„13 Posterunek” (S) reż. Maciej Ślesicki, 2000 r.	281
„Świat według Kiepskich” (S) odc. 51 „Zrób sobie babkę” reż. Okil Khamidow, 2000 r.	282
„Wirtualny potwór” (TV) reż. George Huang, 2001 r.	283
„Obróbka skrawaniem” (K), reż. Tomasz Gordon, Piotr Adamczewski, 2001 r.	283
„Johnny Bravo: Frankenbravo” reż. David Schwartz, Kirk Tingblad, 2001 r.	284
„May” reż. Lucky McKee, 2002 r.	284
„S1m0ne” reż. Andrew Nicoll, 2002 r.	285
„Oldboy” reż. Chan-wook Park, 2003 r.	286
„Hulk” reż. Ang Lee, 2003 r.	286
„Frankenfish” (TV) reż. Mark A. Z. Dippe, 2004 r.	287
„Shrek 2” (A) reż. Andrew Adamson, Kelly Asbury, Conrad Vernon, 2004 r.	287
„Super Size Me” reż. Morgan Spurlock, 2004 r.	287
„Moy svodnyy brat Frankenshteyn” reż. Valery Todorovsky, 2004 r.	287
„Ja, robot” reż. Alex Proyas, 2004 r.	288
„Laleczka Chucky: Następne pokolenie” reż. Don Mancini, 2004 r.	288
„This Land” (A) (K) reż. Evan Spiridellis, Gregg Spiridellis, 2004 r.	289
„40-letni prawiczek” reż. Judd Apatow, 2005 r.	289
„Wallace i Gromit: Klątwa królika” (A) reż. Steve Box, Nick Park, 2005 r.	289
„Przeklęta” reż. Wes Craven, 2005 r.	289
„Detektyw Monk” sezon 4. odcinek 2. (S), reż. Randall Zisk, 2005 r.	290
„Duck Dodgers: Castle High” (A) (K) reż. Spike Brandt, Tony Cervone, 2005 r.	290
„Late Night with Conan O’Brien” (P) reż. Allan Kartun, 2006 r.	290
„Babcisynek” reż. Nicholas Goossen, 2006 r.	291
„Czarna owca” reż. Jonathan King, 2006 r.	291
„Robot Chicken” odc. „Lust for Puppets” (S), reż. Seth Green, 2006 r.	291
„The Hunt” reż. Fritz Kiersch, 2006 r.	292
„Electroma” reż. Thomas Bangalter, Guy-Manuel De Homem-Christo, 2006 r.	292

„Włatcy móch” sezon 2. odcinek 17 (A) (S) reż. Bartek Kędzierski, 2006 r.	292
„Przypadek Harolda Cricka” reż. Marc Forster, 2006 r.	293
„iCarly” pomysł Dan Schneider, 2007 r.	293
„Grindhouse: Deathproof” reż. Quentin Tarantino, 2007 r.	293
„Ben X” reż. Nic Balthazar, 2007 r.	293
„Frankenstein’s Cat” (A) (S), reż. Curtis Jobling, 2007 r.	293
„Next” reż. Lee Tamahori, 2007 r.	294
„Tripping the Rift: Skankenstein” (A), 2007 r.	294
„South Park” sezon 11. odcinek 11. (A) (S) reż. Trey Parker, 2007 r.	294
„Paranoid Park” reż. Gus Van Sant, 2007 r.	294
„Hancock” reż. Peter Berg, 2008 r.	295
„Hellboy: Złota armia” reż. Guillermo Del Toro, 2008 r.	295
„Przeblysk geniuszu” reż. Marc Abraham, 2008 r.	295
„Kamen Rider Kiva” (S), 2008 r.	295
„I Sell the Dead” reż. Glenn McQuaid, 2008 r.	295
„Opowieści na dobranoc” reż. Adam Shankman, 2008 r.	296
„Astro Boy” (A) reż. David Bowers, 2009 r.	296
„Vampire Girl vs. Frankenstein Girl” reż. Y. Nishimura, N. Tomomatsu, 2009 r.	296
„Halloween II” reż. Rob Zombie, 2009 r.	297
„Nie patrz w górę” reż. Fruit Chan, 2009 r.	297
„Istota” reż. Vincenzo Natali, 2009 r.	297
„Łagodny potwór - projekt Frankenstein” reż. Kornél Mundruczó, 2010 r.	298
„Iskra boża” reż. Bill Morrison, 2010 r.	299
„Nasza niania jest agentem” reż. Brian Levant, 2010 r.	299
„Robot” reż. S. Shankar, 2010 r.	299
„Hiszpański cyrk” reż. Álex de la Iglesia, 2010 r.	300
„Auta: Król Złom” (TV) reż. John Lasseter, 2010 r.	301
„X-Men: Pierwsza klasa” reż. Matthew Vaughn, 2011 r.	301
„Hanna” reż. Joe Wright, 2011 r.	301
„Contagion – Epidemia strachu” reż. Steven Soderbergh, 2011 r.	302
„Mike & Molly: Happy Halloween” pomysł Mike Roberts, 2011 r.	302
„Skóra, w której żyję” reż. Pedro Almodóvar, 2011 r.	303
„A więc wojna” reż. McG, 2012 r.	303
„Piraci!” reż. Peter Lord, Jeff Newitt, 2012 r.	304
„Niezniszczalni 2” reż. Simon West, 2012 r.	304
„Deep Purple: Vincent Price” (K) reż. Joem Heitmann, 2013 r.	304
„Drugie oblicze” reż. Derek Cianfrance, 2013 r.	305
„Movie 43” reż. Peter Farrelly, 2013 r.	305
„Birth to Death as Told by Cinema (K), 2013 r.	305
„Agenci” reż. Baltasar Kormakur, 2013 r.	306
„Dawno, dawno temu” (S) reż. Milan Cheylov, 2013 r.	306
„Transformers 4: Wiek zagłady” reż. Michael Bay, 2014 r.	306
„Wielka Szóstka” reż. Chris Williams, 2014 r.	307
„Chappie” reż. Neill Blomkamp, 2015 r.	307
„Człowiek z wysokiego zamku” (S) pomysł Frank Spotnitz, 2015 r.	307
„Ex Machina” reż. Alex Garland, 2015 r.	308
22. Dziwactwa i kurioza	310
23. „Frankenstein” – musical reż. Wojciech Kościelniak, 2011 r.	312
24. „National Theatre Live: Frankenstein” – spektakl reż. Danny Boyle, 2011 r.	314
25. „Frankenstein” – spektakl reż. Bogusław Linda, 2016 r.	316
26. Frankenstein we współczesnym komiksie	320
27. Frankenstein w świadomości zbiorowej	333
28. Frankenstein w gronie 101 najbardziej wpływowych osób, które nigdy nie żyły	335
29. Figurki, zabawki, dioramy	337
30. Podsumowanie	342
Źródła, bibliografia, podziękowania	348
O autorze	352

Wszystkie tytuły filmów nieposiadające polskiego tłumaczenia pozostawiono w wersji oryginalnej

(A) – film animowany

(K) – krótki metraż

(S) – serial telewizyjny

(TV) – film telewizyjny

(P) – program telewizyjny

(V) – film wyprodukowany prosto na Video/DVD/Blu-ray

- – ciekawostki w tekście

WSTĘP

Boris Karloff, „Frankenstein”, 1931 r.,
reż. James Whale, Universal Pictures, USA

Tragiczna historia szalonego doktora i jego monstrem, ma swój początek w prekursorskiej powieści gotyckiej z pogranicza horroru, fantastyki naukowej i czarnego romantyzmu - „Frankenstein, czyli współczesny Prometeusz”¹, autorstwa niespełna dwudziestoletniej Mary Shelley. W świadomości zbiorowej Frankenstein należy jednak zdecydowanie do świata filmu i na stałe wpisał się właśnie do historii X muzy, stając się jedną z najbardziej rozpoznawalnych ikon kina grozy i kultury popularnej wszech czasów. W trakcie ponad stuletniej przygody z kinem, począwszy od pierwszej filmowej wersji z 1910 roku, na powieści Mary Shelley dokonywano szeregu skrótów, uproszczeń i zmian, niekiedy bardzo daleko idących; doktor zyskał garbatego asystenta, a Frankensteinem kilkakrotnie była kobieta. Do bezimiennej postaci nieszczęśliwego potwora, z biegiem lat przyłgął przydomek Frankenstein; wszak to wynalazek, miał, zatem pełne prawo zostać ochrzczony nazwiskiem wynalazcy, który sam nie nadał mu imienia. Alois Alzheimer, James Parkinson, Georges Gilles de la Tourette... Wiktor Frankenstein swoim nazwiskiem firmuje kolejne *utrapienie ludzkości*.

Niełatwo spotkać osobę znającą treść słynnej powieści, która w mniejszym lub większym stopniu miała, ma, lub będzie mieć swój udział w każdym filmie o tragicznej historii potwora i jego twórcy. Mimo realizacji dziesiątków obrazów zawierających w tytule słowo Frankenstein, do dziś nie powstał ani jeden w stu procentach trzymający się literackiego oryginału. Trudno ocenić, czy za wadę czy zaletę należy uznać fakt, że

najsłynniejsza filmowa wersja „Frankensteina”, z 1931 roku, w reżyserii Jamesa Whale’a (rozdział 4.1) z niezapomnianą kreacją Borisa Karloff’a, zasadniczo odbiega od treści dzieła Mary Shelley i spłyca jego niemal filozoficzny wydzźwięk oraz egzystencjalną problematykę, do poziomu nadzwyczaj udanego, ale tylko filmu grozy. Jedno jest pewne, film Whale’a rozpoczął

¹ Oryg. „Frankenstein; Or, The Modern Prometheus”, pol.: „Frankenstein, czyli nowoczesny Prometeusz”, lub „Frankenstein albo: współczesny Prometeusz”.

triumfalny przemarsz Frankenstein przez srebrny ekran. Przemarsz, który trwa do dziś i nie ma zamiaru się skończyć. Niniejsza książka nie jest próbą kompletnej i wyczerpującej analizy² zjawiska, jeśli jest to w ogóle możliwe, ale stanowi obszerny przegląd najlepszych, najciekawszych, najważniejszych, najoryginalniejszych, jak również tych najgorszych (sic!) i prawie nieznanych filmów, wykorzystujących postaci Wiktora Frankenstein i jego dziecka: ogromnego monstrum „o przerażającym obliczu oraz dobrym, zdolnym do miłości sercu i chłonnym umyśle”.

W kolejnych rozdziałach przybliżam wszystkie filmy z Frankensteinem ze złotej epoki Hollywood, wyprodukowane pod szyldem Universal Pictures w latach 1931-1945, filmy z dzisiejszej perspektywy bardziej infantylne, banalne i groteskowe, niż szokujące czy straszne. Niezwykłego uroku i ogromnego wkładu w historię filmowego horroru odmówić im jednak absolutnie nie można, a należy im wręcz oddać głęboki pokłon za wylanie fundamentów pod współczesne kino grozy. Na stronach mojej książki znalazły też swoje miejsce opisy wszystkich „Frankensteinów” ze słynnej brytyjskiej wytwórni Hammer Film Productions, wyprodukowane w latach 1957-1974, a także filmowe wersje Frankenstein z każdej dekady XX wieku, począwszy od roku 1910, na połowie drugiego dziesięciolecia XXI wieku skończywszy. Uwzględnione zostały seriale, filmy kinowe i telewizyjne, jak również te *prosto na VHS/DVD/Blu-ray*. W osobnym rozdziale przedstawiam najciekawsze nawiązania, odwołania, cytaty i wariacje na temat Frankenstein, które pojawiły się w setkach filmów. Wybór zawiera ponad 160 tytułów z przedziału czasowego 1932 – 2015 i przekrojowo pokazuje, jak na wyobraźnię filmowców i widzów działa magiczne słowo Frankenstein i na ile sposobów można go użyć w dialogu, akcji, lub gdzieś na drugim planie.

Filmom, w których echa Frankenstein są tylko lekko wyczuwalne, nie poświęcam odrębnego rozdziału, chciałbym jednakże w tym miejscu przywołać pewien godny uwagi tytuł wykorzystujący tajemnicze laboratorium, wiedzę naukową i elektryczność do wskrzeszania ludzi. Mowa o horrorze klasy B pod tytułem „Martwy bieg” („Dead Heat”, 1988 r., reż. Mark Goldblatt), w którym dwójka policjantów po śmierci na służbie przywrócona zostaje do życia za pomocą futurystycznie wyglądającej maszyny, stołu z wysuwanymi prętami otaczającymi martwe ciało. Skutkiem ubocznym dokonanego zabiegu jest to, że serca wskrzeszonych nie biją, a ciała ulegają postępującemu rozkładowi.

Krążąc wokół subtelnych nawiązań do mitu Frankenstein, nie można nie wspomnieć o Lurchu z „Rodziny Adamsów” (serial z 1964 roku oraz filmy kinowe: „The Addams Family”, 1991 r., & „Addams Family Values”, 1993 r., reż. Barry Sonnenfeld), służącym demonicznej rodziny. Carel Struycken z kinowej wersji „Rodziny Addamsów” to jeden z najwyższych odtwórców roli *monstrum* (213 cm wzrostu); Ted Cassidy z serialu, mierzył „zaledwie” dwa metry i sześć centymetrów.

Długo zastanawiałem się, czy wspominać o filmach tylko powierzchownie ocierających się o treść i motywy zaczerpnięte z książki Mary Shelley. Ostatecznie postanowiłem, że

² Postać monstrum poddawana jest niekończącym się analizom, jak m.in. ta, przytoczona przez Michała Lesiaka w książce „Arcydzieła klasycznego kina amerykańskiego”: „Filmowy potwór pozostaje jednym z ulubionych obiektów genderowych analiz, jako że mamy tu do czynienia z istotą posztywaną z martwych części, de facto pozbawioną tożsamości płciowej. Daje to podstawę do mnożenia porównań z postaciami outsiderów, bezskutecznie poszukujących społecznego i seksualnego zakotwiczenia”. Z kolei Brian Aldiss, autor powieści „Frankenstein Unbound” – także cytowany przez Lesiaka, przywołuje teorie mówiące, iż „*monstrum to Wielka Rewolucja Francuska/Percy Shelley/wraz z Wiktorem to dwa poziomy tej samej świadomości, w końcu, że monstrum to alter ego samej Mary Shelley, która odkryła w potworze uderzający odpowiednik swoich macierzyńskich niepowodzeń (kilkoro jej dzieci przedwcześnie zmarło)*”. Cytaty pochodzą z książki „Arcydzieła klasycznego kina amerykańskiego”, rozdział „Nieśmiertelne monstrum – Frankenstein Jamesa Whale’a”, autor Michał Lesiak.

o niektórych wspomnę tylko we wstępie. Na stronach książki nie zagości na dłużej choćby „Uniwersalny żołnierz” („Universal Soldier”, 1992 r., reż. Roland Emmerich), choć Jean Claude Van Damme i Dolph Lundgren wpasowują się skądinąd we frankensteinowski szablon, giną bowiem na początku filmu i w wyniku eksperymentu wojskowego wracają do świata żywych, ostatecznie wymykając się spod kontroli dowództwa i siejąc spustoszenie. Podobny punkt wyjścia oferuje także „X-Men Geneza: Wolverine” („X-Men Origins: Wolverine”, 2009 r., reż. Gavin Hood), gdzie stworzony przez wojskowe laboratorium potwór (Logan/Wolverine), po utracie kobiety obraca się przeciwko swoim twórcom, brutalnie się z nimi rozprawiając. W filmie Gavina Hooda Pogromca mutantów - Weapon XI/Deadpool - poskładany zostaje z fragmentów innych mutantów, a dokładnie rzecz biorąc z ich specjalnych umiejętności. W dodatku, w scenie ożywiania Weapon XI, twórcy zastosowali pamiętny chwyt dramaturgiczny znany z „Frankensteina” Jamesa Whale’a, pokazując w bliskim planie poruszającą się po raz pierwszy dłoń.

Gene Bryant, „Gwiezdne wojny: Część III – Zemsta Sithów”, 2005 r., reż. George Lucas, Lucasfilm, USA

Interesujące nawiązanie do potwora Frankensteina, znajdujemy nieoczekiwanie w trzecim epizodzie „Gwiezdných wojen” („Star Wars: Episode III - Revenge of the Sith”, 2005 r., reż. George Lucas). Scena, w której *nowo narodzony* Darth Vader wstaje z pionowo ustawionego łoża i stawia pierwsze kroki, nakręcona została na niemal bliźniaczych ujęciach, jak w filmach Whale’a. Nad narodzinami *potwora* -Vadera ojcowską pieczę sprawuje Lord Sidious, który w finale „Powrotu Jedi” (1983 r., reż. Richard Marquand) zginie z ręki swojego podopiecznego na pokładzie *płonącego wiatraka* - Gwiazdy Śmierci, zaatakowanej i wysadzonej w powietrze przez siły rebelii - *wściekły tłum*. Na marginesie, David Prowse grający Dartha Vadera w tak zwanej „starej trylogii”, dwukrotnie wcielał się w postać monstrum w filmach wytwórni Hammer (rozdział 8).

Na zakończenie tego szybkiego przeglądu nawiązań i trawestacji mitu, stanowiącego rozgrzewkę przed dalszą eksploracją nieskończonego uniwersum Frankensteina, wspomnę jeszcze o kilku słownych (oraz niewerbalnych) odniesieniach do tej postaci. We „Fletch żyje” („Fletch Lives”, 1989 r., reż. Michael Ritchie) Chevy Chase patrząc na zdjęcie matki swojego antagonisty, nazywa ją Narzeczoną Frankensteina, a żołnierze z obrazu „Wzgórze rozdartych serc” („Heartbreak Ridge”, 1986 r., reż. Clint Eastwood), Frankensteinem nazywają demonicznego dowódcę (Clint Eastwood), podobnie jak Vin Diesel Samuela L. Jacksona, noszącego na twarzy niewyjściową bliźnię w filmie „xXx” (2002 r.) oraz dzieciaki - Hulka Hogana w filmie „Pan Niania” (1993). Ken Kirzinger grający Jasona we „Freddy vs. Jason” (2003) wzorował sposób poruszania się, na kreacji Karloffa właśnie. Słynny rysownik komiksów Stan Lee przyznaje otwarcie, że tworząc postać Hulka, opierał się m.in. na monstrum, które pod wpływem agresji ludzi stało się siejącym

postrach potworem³. Już na tych kilku przykładach (po więcej zapraszam do rozdziału 21) widać, jak trwale i jak mocno, słowa Frankenstein i Narzeczona Frankensteina, wniknęły do świadomości zbiorowej i mowy potocznej, jako określenie czegoś nienaturalnego, przerośniętego, potwornego, lub po prostu brzydkiego, samotnego i nieszczęśliwego. Wyraźne ślady mitu Frankensteina możemy znaleźć nawet w disneyowskim animowanym filmie dla dzieci „Lilo i Stich” z 2002 roku.

Archetyp doktora Frankensteina wykorzystywany był, jest i będzie, w dyskusjach na tematy naukowe, głównie w dziedzinie biologii i genetyki. Wiecznie żywy mit szalonego doktora używany jest jako przestroga, gdy naukowcy niebezpiecznie zbliżają się do granic moralno-etycznych wyznaczonych przez naturę. Temat ten na szeroką skalę porusza Jon Turney w swojej książce „Ślady Frankensteina”, dlatego tu jedynie go sygnalizuję.

Poszczególne rozdziały niniejszej książki pokażą na wielu przykładach, jakie piętno wypaliła w świecie kina i sferze kultury popularnej (istnieje nawet, choć półoficjalnie, przymiotnik *frankensteinowski*) życiodajna błyskawica, szalony naukowiec, garbaty Fritz, koślawy Igor, laboratorium Frankensteina, rabowanie grobów, zamiana mózgow i ożywianie martwych ciał. W tym momencie zaznaczyć muszę, że tematyki żywych trupów spopularyzowanej przez George’a A. Romero oraz kontynuatorów i naśladowców jego dzieła, nie kwalifikuję jako motywu frankensteinopodobnego. To zupełnie inna historia, także mająca niebagatelny wpływ na rozwój horroru, ale z innym podtekstem (m.in. krytyka konsumpcjonizmu), inną genezą, idąca osobną filmową ścieżką.

Biorąc pod uwagę ogromną ilość adaptacji filmowych książki Mary Shelley oraz jeszcze większą filmów w jakiś sposób do mitu Frankensteina nawiązujących, czułem się w obowiązku, by podzielić książkę tak, aby mnogość tytułów i informacji była jak najbardziej usystematyzowana i przejrzysta, stąd chronologiczny układ wszystkich tytułów (patrz: spis treści). Skupiam się na stricte filmowej stronie mitu Frankensteina, czyli na obrazach fabularnych, nie zapominając jednak o wersjach animowanych (motyw frankensteinowski wykorzystano m.in. w kreskówkach Looney Tunes, Flintstones, Tom & Jerry, czy Ultimate Spider-Man – zdjęcie obok). Będzie też kilka słów o filmach krótkometrażowych i eksperymentalnych, opartych na pomysłach Mary Shelley. Odrębne rozdziały

poświęcam wspólnym występom monstrum, Drakuli, Człowieka-wilka oraz Mumii („Drużyna potworów” – rozdz. 18 i 19), filmom eksplorującym okoliczności powstania powieści Mary

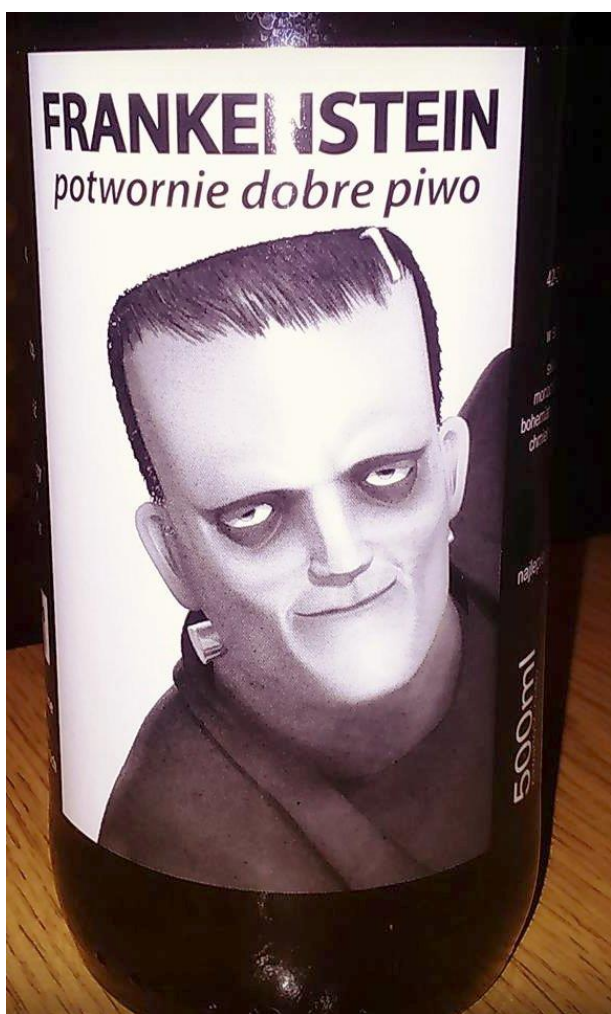
³ Alternatywny początek jednej z ekranizacji komiksu - „The Incredible Hulk” z 2008 roku, to niemal dosłowne zacytowanie finału powieści Mary Shelley: Bruce Banner (Edward Norton) - szalony naukowiec i potwór w jednym ciele, udaje się w niedostępne dla człowieka, skute lodem ostępy, by za pomocą samobójczego strzału z pistoletu zabić potwora.

Shelley („Wokół mitu” - rozdział 17) oraz udziałowi monstrum w reklamach („Frankenstein w reklamie” - rozdział 19), wszak to też rodzaj filmu z *fabułą*. Z racji zmian i dużych odstępstw od linii fabularnej powieści Mary Shelley w niemal wszystkich jej adaptacjach filmowych, granica między ekranizacją, trawestacją, parodią a inspiracją bywa niekiedy dość płynna, przez co przypisanie danego obrazu do konkretnej kategorii mogło być problematyczne i dyskusyjne.

Frankenstein to, oczywiście, nie tylko książka i filmy. Potwór występuje w popkulturze niemal pod każdą postacią i w każdym rodzaju medium. Istnieją komiksy, m.in. seria „The Monster of Frankenstein”, ukazująca się w USA w latach 1973-1975 r., „Franken-Castle” (obydwa tytuły ze stajni Marvel Comics), oraz „Doc Frankenstein” według pomysłu - wówczas jeszcze braci - Wachowskich, a także „Seven Soldiers: Frankenstein” (strona komiksu - obok) Granta Morrisona i Douga Mahnke, z wydawnictwa DC Comics (więcej tytułów w rozdziale 26: „Frankenstein we współczesnym komiksie”). Istnieje także niezliczona ilość inspirowanych prozą Mary Shelley słuchowisk radiowych, przedstawień teatralnych oraz gier komputerowych. Słowo Frankenstein pada np. w „Metal Gear Solid 3: Snake Eater” (podczas rozmowy telefonicznej), a pozszywany z kawałków różnych ciał Charlie Nash, bohater gry „Street Fighter 5” z 2016 roku, wyraźnie do kultowej postaci z powieści Mary Shelley nawiązuje. Gry komputerowe „Through the Eyes of the Monster” z 1995 i „Frankenstein: Master of Death” (kadr obok) z 2015 roku, w całości traktują o losach doktora i potwora. Interesujące nas nazwisko pojawiło się także w tytule japońskiego filmu „Frankenstein’s Kung-Fu Monsters” (oryg. „Furankenshutain no kaiju: Sanda tai Gairaa”, 1975 r., reż. Ishirô Honda), choć ten kojarzący się z przygodami Power Rangers film,

nie ma nic wspólnego z prozą Mary Shelley (więcej przykładów w rozdziale 22: „Dziwactwa i kurioza”). Doskonale ma się produkcja gadżetów. Bez trudu można nabyć pacynki, plakaty, balony w kształcie monstrum, żeliwne kielichy z wyrzeźbioną twarzą Karloffa oraz zestawy figurek poświęcone konkretnym filmom (więcej w rozdziale 29: „Figurki, dioramy, zabawki”), znaczki pocztowe (o nich szerzej w rozdziale 4.1), oraz tematyczne zestawy LEGO „Adventure:

Frankenstein Meets the Mad Scientist” czy „LEGO Scary Laboratory”. Monstrum można spotkać *na żywo* w parkach rozrywki Universal Studios (obok zdjęcie z Universal Studios w Singapurze, fot. Adam Łudzeń). O Frankensteinie były nawet wzmianki w piosenkach, m.in. w „Bicycle Race” Queen i „Dzieciach Frankensteina” Big Cyca. Nie można też nie wspomnieć o istnieniu zespołów muzycznych Electric Frankenstein oraz Frankenstein Drag Queens from Planet 13. Potwór wstający ze stołu i przebijający się przez drzwi, pojawił się w teledysku do piosenki „Don’t Go” zespołu Yazoo. Powstały o nim i o jego stwórcy dziesiątki filmów dokumentalnych, a twarz monstrum niezliczoną ilość razy ilustrowała okładki gazet, artykułów prasowych, książek i rozpraw naukowych. Chęć wcielenia się w najsłynniejszego potwora wszech czasów, nie ominęła nawet samego Jamesa Deana, który zagrał monstrum w szkolnym przedstawieniu zatytułowanym „Goon With the Wind”. Istnieje nawet fotografia słynnego aktora w charakteryzacji (zdjęcie obok).

Wśród fotografii najwyższego zawodowego boksera świata (150 kg wagi, 215 cm wzrostu) Nikołaja Wałujewa, który odstraszał przeciwników samym wyglądem, odnaleźć można jedno, na którym uśmiechnięty były *ciężki*, trzyma przed sobą maleńki kwiat rumianku. Podobnie, jak w przypadku monstrum Borisa Karloffa rzucającego rumianki na wodę, kwiatek trzymany przez Wałujewa świadczyć ma o tym, że „Bestia ze Wschodu” (tak brzmiał jego boksinerski pseudonim) tylko wygląda groźnie, w środku zaś jest człowiekiem o delikatnej naturze i gołębiu sercu.

Frankenstein był częstym gościem na naszym podwórku. W 2002 roku Bogusław Linda w m.in. charakteryzacji monstrum reklamował na łamach miesięcznika FILM, konkurs filmowy Radia Zet „Bogusław Linda prezentuje”. Szymon Majewski w 2010 roku, w swoim show, w krótkim filmie „Prawi i sprawiedliwi”, ucharakteryzowany wygłupiał się przed kamerą, jako monstrum zasilane *dodą elektroda*, i udawał się do lekarza w celu zrobienia sobie faceliftingu - w którym to celu użyto *szminki Piggy* i *płyty Rubika* wkładanej w miejsce mózgu. Wybory parlamentarne

z 2007 roku zapamiętam jako szczególnie, wówczas bowiem miesięcznik POLITYKA zamieścił na okładce twarz monstrum Karloffa z „Narzeczonej Frankensteina” i dopiskiem „*Horror wyborcy. Ty głosujesz, oni zszyją koalicję*”. W 2012 roku, w odcinku programu „Bitwa na głosy” wyemitowanym przed Wielkanocą, raper Mezo wystąpił w krótkim filmiku, jako szalony doktor Mezostein tworzący wielkiego kurczaka. W 2015 roku w małym browarze w Ząbkowicach Śląskich (dawniej miejscowość ta nazywała się Frankenstein – więcej w rozdziale 1) ruszyła produkcja piwa „Frankenstein”, reklamowanego jako *potwornie dobre*.

(a raczej istniał), był czarno-biały, niemy i powstał w USA. Inne tytuły z tej kategorii to m.in.: „Boy Frankenstein” 1998 r., „Hollow-Me-Weenie, Dr. Frankenstein” 1968 r., serial „Frankenstein Follies” z 1993 roku, austriacki „Das FrankenStein Prinzip” (2003 r.), turecki „Killing Frankestayn’a karsi” z 1967 roku, niemy czarno-biały 40-minutowy „Frankenstein Silent Version” wyprodukowany w Brazylii w 1989 roku, nakręcony w 1954 roku w Egipcie „Haram Alek”, krótkometrażowy komedio-horror „Frank ,n’ Stan” produkcji kanadyjskiej oraz film erotyczny „Bikini Frankenstein” - obydwa z 2010 roku. W 1996 powstała komedia erotyczna „Frankenpenis” z gwiazdą kina porno Ronem Jeremim w obsadzie, a w 1993 światło dzienne ujrzał pornograficzny „Leena Meets Frankenstein”, w którym seks z kobietą uprawiał *ucharakteryzowany* (szwy namalowane na policzku i szyi za pomocą markera) aktor porno Jon Dough. Listę *białych kruków* zamykają 40-minutowy „Kiss of Frankenstein” (USA 2003 r.), wenezuelski „El Último Frankenstein” (2004), francuski „Torticola contre Frankensberg” z 1952 roku w reżyserii Paula Paviotta, i hiszpański „Tres eran tres” (segment „Una de monstruos”) z roku 1955 w reżyserii Eduardo Garcíi Maroto - o których to filmach w większości przypadków wiadomo niewiele ponad to, że zostały nakręcone⁴.

Zebranie wszystkich przypadków wykorzystania nazwiska okrytego złą sławą doktora i/lub wizerunku najsłynniejszego potwora wszech czasów jest zadaniem awykonalnym. Skatalogowanie samych tylko filmów jest niezwykle trudne i tylko teoretycznie możliwe do wykonania, z racji ciągłego powstawania pod niemal każdą szerokością geograficzną, nowych wersji oraz filmów na różne sposoby czerpiących pomysły lub nawiązujących do powieści Mary Shelley. Sytuację dodatkowo utrudnia fakt istnienia obrazów amatorskich, niedostępnych, lub zagubionych. Wymienię w tym miejscu kilka przykładów (kolejność przypadkowa): „The Frankenstein Trestle” z 1899 roku - **pierwszy przypadek wykorzystania słowa Frankenstein w tytule filmu**, choć ten krótki dokument przedstawiający pociąg przejeżdżający przez most kolejowy, nie ma z Frankensteinem Mary Shelley nic wspólnego. O samym obrazie nie wiadomo zresztą wiele ponad to, że istnieje

⁴ W filmografii Jerzego Skolimowskiego („Essential Killing”, „11 minut”) widnieje interesujący tytuł „Lady Frankenstein”. Film z 1976 roku, w którego obsadzie znalazł się m.in. Piotr Fronczewski, nie został niestety ukończony.